

Archívum - Magyar Nemzet

A „hunyadiisták”

Visszhang

Szakály Sándor

2009. december 08., kedd 00:00 A jelentkezők jöhetnek a polgári életből, a magyar királyi honvédség tényleges és tartalékos állományából. A törzstisztek esetében kötelező volt a német nyelv ismerete, a főtiszteknél „ajánlott”.

-
-
-

Érdekes, tartalmas, Grosics Gyulával folytatott beszélgetést adott közre Kő András a Magyar Nemzet Magazin 2009. november 14-i számában (Jó hír, rossz hír). Az Aranycsapat legendás kapusa, a sokak által csak Fekete Párducnak becézett Grosics egy „kényesnek” is tekinthető kérdésre válaszolva elmondta, hogy nem volt katonája a „Hunyadi páncélos-hadosztálynak”. Válaszából kiderült, hogy vele kapcsolatban számosan – a második világháborús magyar történelemben járatlanok, de arról annál hangosabban hangjukat hallatók – vádként fogalmazhattak meg ilyen állítást, amely egykoron a háborús bűnösség bélyegével, a „fasiszta” jelző kiérdemlésével volt azonos. Esetében még napjainkban is felmerül! Pedig a tények nem erre utalnak.

A németül hivatalosan „25. Waffen-Grenadier-Division der SS” (ungarische Nr 1.) nevet kapott Hunyadi hadosztály – amelyet magyarul először Hunyadi páncélgránátos-hadosztálynak, majd később „Hunyadi” magyar fegyveres SS-gránátoshadosztálynak neveztek – egy már 1944. október 15. előtt megindult tárgyalás eredményeként, de ténylegesen csak 1944. október 23-án megkötött magyar–német egyezmény alapján jött létre.

A magyar katonai vezetés 1944 nyarától – az 1943. augusztusi átszervezések után ismét – újabb átszervezésekben, új hadosztályok felállításában gondolkodott. Ennek a szervezésnek köszönhetően jött létre a Szent László nevét viselő hadosztály, amely a későbbiek során a magyar királyi honvédségben a „mintát” jelentette volna.

A német–magyar megállapodás lényege az volt, hogy – miután 1942-től a Waffen-SS létszám-kiegészítése folyamatos volt a német ajkú magyarok köréből – önkéntes jelentkezés alapján a német fél további nyolc hadosztály felállításában működik közre, amelyeknek tagjai már nemcsak a népi németek soraiból kerülhetnek ki. A nyolc hadosztályból négy felállítását, kiképzését és felszerelését a német szárazföldi haderő (Heer) vállalta, míg a másik négyet a Waffen-SS keretein belül szervezeték meg. Az utóbbiak közül ténylegesen csak két magyar hadosztály szervezését – a Hunyadiét és a Hungáriáét – kezdték meg.

Fegyveres-gránátos hadosztály (Waffen-Grenadier-Division): ez az elnevezés a Waffen-SS-en belül kifejezetten a külföldiekből (nem birodalmi és nem népi német) felállított alakulatokra vonatkozott (a két magyaron kívül létezett olasz, lett, litván stb. is). Mintájául az 1944 végétől folyamatosan szervezett úgynevezett „népi gránátos” (Volksgrénadier), lényegében gyaloghadosztályok szolgáltak.

A megállapodás szerint a Waffen-SS magyar hadosztályainak vezényleti nyelve magyar,

katonái magyarok, illetve magyar állampolgárok, a hadosztály az elnevezését valamely magyar történelmi személyről kapja. A hadosztályt elvileg csak Magyarország védelmében lehet bevetni, és felszerelése, mindennemű anyagi ellátása német részről történik. A jelentkezőknek be kellett tölteniük 17. életévüket, és 21 éves korig hatóságilag láttamozott szülői beleegyezést kértek a jelentkezéshez.

A jelentkezők jöhettek a polgári életből, a magyar királyi honvédség tényleges és tartalékos állományából. A törzstisztek esetében kötelező volt a német nyelv ismerete, a főtiszteknél „ajánlott”. A jelentkezők családjai a fegyveres SS tagjainak családtagjait megillető támogatásban részesülnek. Sebesülés, halál esetén a gondoskodást az SS (hadi)gondozási parancsnoksága intézi.

Az úgynevezett „Hunyadi hadosztályokba” – a közvélemény számára így szerepeltették a Waffen-SS magyar alakulatait – való jelentkezés lehetőségére 1944 novemberétől hívták fel a figyelmet a plakátok, falragaszok, különböző újsághirdetések. A propaganda hatására jelentős számban jelentkeztek fiatalok a szolgálatra. A legénységi állományúak többsége 17. és 21. életév közötti volt, míg a kisebb részt a már a magyar királyi honvédségben szolgálók tették ki. A számottevő érdeklődésnek – a háború folyamán mintegy 40 ezer magyar jelentkezett a Waffen-SS magyar alakulataiba – különböző okai voltak:

1. Számosan úgy érezték, hogy a haza védelme a kötelességük, és ezekben az alakulatokban jobb felszereléssel, jobb fegyverzettel, jobb ellátási körülmények között tehetnek eleget neki.
2. A jelentkezők nem a frontra, hanem hátországi kiképzőközpontokba kerültek, így a hadműveletekből elvileg „kimaradtak”, és úgy számoltak, hogy megúszhatják a fegyveres összecsapásokat.

Az önkéntes és toborzott állományt a rajkai gyűjtőterületről vasúton a Német Birodalomba szállították, ahol megkezdődött a kiképzésük és a felszerelésük. Az egy hadosztálynyi létszám – 15 ezer fő – azonban már a kezdet kezdetén nagyobb lett, ezért 1944 decemberében megkezdődött a „26. Waffen-Grenadier-Division der SS” (ungarische Nr 2.) szervezése. Utóbbi a Hungária nevet kapta. E hadosztály felállítására azonban német részről sem az anyagi, sem az eszközfedezet nem állt rendelkezésre, ezért tagjai gyakran zsákmányolt – például belga és francia – ruházatot kaptak.

Bár a háború folyamán egyik hadosztály személyi állományának a kiképzése sem fejeződött be – és így a seregtestek nem érték el a hadrafoghatósági szintet –, kisebb – a szovjet előretörés hatására ad hoc jelleggel elkülönített – részei 1945. január–márciusban több esetben is harcba keveredtek a Vörös Hadsereg csapataival, és néhány száz főre tehető veszteséget is szenvedtek.

A Hunyadi hadosztály parancsnoka Grassy József altábornagy, a Hungáriáé Pisky Zoltán ezredes volt. Utóbbi hősi halálát követően a Hungária hadosztály parancsnokságát is Grassy József vette át.

A háború befejezésekor a két hadosztály – hasonlóan más kisebb magyar Waffen-SS-kötelékhez – katonáinak kisebb része amerikai hadifogságba került, a nagyobb rész pedig, elvegyülve a magyar polgári menekültek között, hazatért Magyarországra.

A magyarországi népbíráskodási gyakorlatban nem egy személy esetében a Hunyadi, illetve a Hungária hadosztályban való szolgálat „háborús bűnnek” számított. Magyarországon ezen a gyakorlaton az 1990 utáni bírósági ítéletek változtattak – a Németországi Szövetségi Köztársaságban a Waffen-SS-t már korábban „rehabilitálták” –, és törvénysértőnek mondták ki a korábban a Hunyadi vagy a Hungária hadosztályban való szolgálat miatti elmarasztaló ítéleteket.

Érvényesnek tekinthetjük a második világháború utolsó hónapjaiban a Hunyadi és Hungária hadosztályban szolgált magyar katonákra vonatkozóan is néhai Konrad Adenauer egykori kijelentését, aki a Waffen-SS-ben szolgált német katonákra utalva mondta: „Soldaten wie andere auch”, azaz „ugyanolyan katonák, mint a többiek”, mert a Waffen-SS-ben szolgálni nem kivételezettség és párthűség alapján lehetett, hanem önkéntes döntés, majd később sorozás, illetve a Wehrmachtból oda történt áthelyezés után.

Szakály Sándor

történész

Archívum - Magyar Nemzet

Jó hír, rossz hír

Grosics Gyula a díszpolgárságról, Horn Gyula megjegyzéséről és a veszendő tehetségekről

Kő András

2009. november 24., kedd 00:00 Az Aranycsapat kapusa, a nyolcvannegyedik életévét taposó Grosics Gyula a napokban szelet vetett és vihart aratott azzal, hogy visszautasította Budapest díszpolgári címét. Szíve joga volt, és aszerint cselekedett. Pedig ráférne a nyugalom. Aki nyíltan vállalja politikai meggyőződését, ráadásul népszerű is, az könnyen megélheti, hogy célkeresztbe kerül. És ilyenkor nem számít az Aranycsapat nimbusza sem.

-
-
-

Mindig meglep egy történettel a híres kapus. Most éppen azt a magyarkupa-meccset emlegeti, amelyet Vácott játszottak '45 decemberében. Az emberek még gyógyították a sebeiket, de a labda már pattogott a fagyott földön. Nagyon hideg volt. Grosics vékony melegítőben és átlátszó pulóverben didergett, védte a kaput. Sok dolga nem akadt, mert főlényben játszott a Dorog. A második félidőben ritka esemény történt, aligha jegyezték fel az annalesek. Odalépett hozzá az egyik szurkoló, és a következő szavakkal szólította meg: „Hoztam magának egy kis melegítőt.” És a kapus legnagyobb meglepetésére gőzölgő forralt bort nyújtott át neki egy háromdecis pohárban. Grosics persze nem fogadta el az „ajándékot”, de nevetve kérdezi: mi van, ha mégis megízleli a forralt italt? Film kezdődhetne így.

– A legfontosabb kérdés: hogy van?

– Kínlódom egy hét óta megint. Nehezen lélegzem, fáj a rekeszizmom, tíz méter után elfáradok. Ilyenkor szokott kilyukadni a tüdőm. Most jön a hatodik...

– Hogy lehet élni ezzel a tudattal?

– Együtt lehet élni magával a betegséggel, mert nem életveszélyes a dolog, persze csak ha idejében észreveszem, és bemegyek egy órán belül Pénzes professzor úrhoz. Ilyenkor a műtőasztalra fektetnek, felnyitnak, és benyomnak a tüdőmbe egy csövet, amely két hétig bent van. Két éve zajlik a procedúra. Előtte meg volt három infarktusom, és pacemakerrel élek, aminek érzem a jó hatását.

– Nagyon sok felkérést elvállal, nap nap után bombázzák különböző meghívásokkal.

Fiataloknak is megerőltető volna ez az állandó készenlét és ügybuzgalom. Nem kellene

visszafozottabban élnie?

- De igen. Ha egy-egy meghívás utazással párosul, azt már nehezebben heverem ki. Két év óta nem megyek külföldre. Pedig sokfelé hívtak Brazíliától Ausztráliáig, Angliától Németorszáig, de minden esetben nemet mondtam.
- Szellemi frissessége, a múltból örökölt szívóssága lebilincselő ma is.
- Sok olyan pillanat volt az életemben, ami végzetessé válhatott volna. Utólag úgy érzem: a Jóisten avatkozott bele a sorsomba, s ennek köszönhetem, hogy még vagyok. Pedig az én koromban az óra csak néhány percig tart, s a negyedórákat már mérni sem tudjuk.
- A forradalom után sokáig hezitált: hazajöjjön vagy kint maradjon. Ragyogó szerződés várta Rióban. Aztán mégis úgy döntött, itthon éli le az életét. Megbánta valaha?
- Nem bántam meg. Hozzá kell azonban tennem, hogy az utóbbi öt-hat évben többször felmerült bennem: örült voltam, amikor hazajöttem! De ez szigorúan összefügg azzal a politikai helyzettel, amelyben élünk.
- Mi a véleménye a kitüntetésekről általában?
- Attól függ, kik adják és miért.
- Van olyan kitüntetése, amelynek nagyon örül?
- Mindegyiknek örülök, mert az életem részét jelenti: Szent István-díj, Szabadság díj, Magyar Örökség díj, XVI. Benedek pápa apostoli áldása a nyolcvanadik születésnapon és folytathatnám.
- Hol díszpolgár?
- Dorogon, Tatabányán és a budapesti XI. kerületben.
- Hogyan értesült arról, hogy november 17-én a főváros is díszpolgári címet szándékozik adni önnek?
- Telefonáltak – nem árulom el, hogy ki hívott fel –, mielőtt napvilágra került volna a hír. Így kezdte az illető: „Mondok neked egy jó hírt és egy rosszat. Melyiket mondjam előbb?” „A rosszat” – válaszoltam. „Budapest főpolgármestere meg fog hívni...” „Engem? Mit keresek én nála?” „Az a jó hír, hogy megszavazta a Fővárosi Közgyűlés a díszpolgári címedet. Tarlós István, a jobboldali frakciószövetség elnöke sokat verekedett érte...” „Kizárt dolog, hogy én...” „Majd meglátod!...” Rögtön mondtam, hogy nem fogadom el a címet. „De hát miért?” „Mert Demszky Gáborral az élen ezek az elvtársak ne tegyenek nekem szívességet!”
- Hivatalos értesítést kapott?
- Igen, kaptam, és meghívót is az ünnepségre. De úgy, ahogy volt, visszatettem a borítékba, majd a borítékot egy másikba, megcímeztem, és visszaküldtem a fővárosi önkormányzat személyzeti osztályára.
- Milyen megjegyzéssel?
- Csak annyit írtam a levélre, hogy köszönöm, de nem fogadom el. Aláírás.
- Nem először utasít vissza valamit.
- Előfordult már egyszer-kétszer, de mindig nyomós oka volt a döntésemnek. Most sem hiúságból vagy egyéni érdektől vezérelve mondtam nemet, hanem mert ezt diktálja a meggyőződése, a hitem. Demszky Gábor ne adjon át nekem díszpolgári címet! És nem szoktam ilyenkor vacillálni meg sokáig gondolkodni.
- Annak ürügyén, hogy visszautasította a díszpolgári címet, a Népszava a következőket írta november 6-i, pénteki számában: „Grosics nem volt mindig ilyen finnyás. Mint dr. Kende Péter Az igazi Orbán – A Viktor, 2 című könyvéből kiderül, Grosics a 80-as években jelentkezett az MSZMP-be, »s a kerületi pártbizottság a szokott rutin szerint papírját beadta a BM-be priorálásra«. Innen az a válasz érkezett, hogy »a belügy nem javasolja Grosics

párttagfelvételét», mivel 1945 elején önként jelentkezett az SS Hunyadi páncélososztályába, ami – a párizsi békeszerződés előírásai alapján – azt jelentette: voltaképpen háborús bűnös alakulat tagja volt.”

– A lap erősen csúsztat. Kezdjük az utóbbival: 1940 ősztől egészen 1947 nyaráig a Dorog felnőttcsapatában védtem. A kivétel csak az a pár hónap volt, amelyet 1944 decemberétől a hadseregben, illetve nyugaton töltöttem.

– A hadseregben?

– Országszerte szedték össze a leventéket, hogy a frontra szállítsák őket. Ennek volt köszönhető, hogy több társammal együtt én is megismerkedtem a hadsereggel. A komáromi várban közölték velünk, hogy a Hunyadi páncélosokhoz fogunk kerülni. Szerencsémre azonban összetalálkoztam egy hadapród őrmesterrel, akivel a negyvenes évek elején egy bajnoki mérkőzésen játszottunk egymás ellen. Ő a Csillaghegy futballistája volt, én a Dorogé. Ő katona volt, egy műszaki alakulat hadapród őrmestere, aki regényes úton, hamisított paranccsal szökött vissza – többekkel együtt – a frontról, de Komáromban elkapták őket. Az őrmester rábeszélte, hogy tartsak velük. Így vetődtem 1945 elején – a Hunyadi páncélosok helyett – abba az utaszáslóaljba, amelyik először Zalaszentgróton, majd a bevagonírozás után Münchenben és Salzburg mellett teljesített szolgálatot. Közben gyalogoskiképzést kaptunk, és szó volt arról is, hogy egységünket harcba vetik. Szerencsére nem így történt, hanem amerikai fogságba estünk. A hadifogolytáborból azonban 1945 áprilisában egy dorogi fiúval megszöktünk. Tizenöt kilométer gyaloglás után egy kis ausztriai faluban összeakadtunk két dorogi születésű kitelepített sváb családdal, és ők vettek pártfogásukba minket. Három hónappal később, júliusban megerősödve, kipihenten indultunk haza, és augusztus 19-én érkeztünk vissza.

– A másik állítás szerint az MSZMP-be jelentkezett a nyolcvanas években.

– Még az évszám sem stimmel. Tapolczai Kálmán, a Volán Tröszt vezérigazgatója keresett meg, hogy vállaljam el az edzői teendőket az NB III-as labdarúgócsapatnál. Nem vállaltam. „És ha megválasztjuk a Volán SC elnökének? S mellette megkérjük, hogy segítse tanácsaival a szakosztály működését?” Erre már hajlottam. 1968-at írtunk! Abban maradtunk Tapolczaival, hogy a közgyűlésen megválasztanak az egyesület elnökének, de addig is havi fizetést kapok. Tudomásomra hozta, hogy most van alakulóban a Volán Tourist Vállalat, és szeretné, ha elvállalnám a vezetését. A vállalat megalakult, és kezdtük kiépíteni a bel- és külföldi kapcsolatokat. Csak az igazgatói kinevezésem volt hátra. A VI. kerületi pártbizottság azonban nem engedélyezte a kinevezésemet, mert nem voltam párttag. Közöltem, hogy nem is leszek.

– Sohasem próbálta magához édesgetni a baloldalt?

– Erről jut eszembe Horn Gyula, aki miniszterelnöksége idején, 1996-ban, az év legjobb sportolóinak járó díjak átadásakor odajött hozzám a Budapest Kongresszusi Központban, és ezt mondta: „Kár, hogy nem álltál be közénk, mert mi világsztárt csináltunk volna belőled!” Az összefüggést később értettem meg, amikor Gyurcsány Ferenc sportminiszterként nem látta értelmét annak, hogy Puskás, Illovszky, Albert, Baróti, Buzánszky és Grosics egész évben járja az országot, és figyelje a tehetséges gyerekeket. Pedig valamikor erre épült a magyar футбол. Ami pedig Gyurcsányt illeti: szerintem utálja a sportot, de legjobban a labdarúgást. És ez befolyásolta a döntéseit.

– Mit válaszolt Horn Gyulának?

– Azt, hogy köszönöm szépen, de nekem ilyen áron nem kell a világsztárság...

– Pedig tudomásom szerint szerényen élnek. Menynyi nyugdíjat kap?

– Százharmincezer forintot. De azt is Berecz Jánosnak köszönhetem. A helsinki olimpiai aranyéremért is nagyjából százezer forint jár, a feleségem nyugdíja 33 ezer, ennyi pénzből

élünk. Nem könnyű megélni belőle, mert a rezsi elviszi a nyugdíjamat. Van egy balatoni nyaralónk, amely után éves adót kell fizetni, tovább nem részletezem. Ugyanakkor elrettentenek azok a hírek, amelyeket az utóbbi hónapokban szellőztetett meg a sajtó, hogy milyen magas fizetést tesznek zsebre egyes igazgatók, illetve milyen végkielégítéseket kapnak a munkatársaik.

– Mi a véleménye arról, hogy az Aranycsapat nimbusza csökkenni látszik?

– Csak a hazai labdarúgás berkeiben. Nem általános jelenség Magyarországon és a világban sem. Kétségtelen viszont, hogy nem értékelik sem anyagilag, sem erkölcsileg annak a csapatnak a szolgálatát.

– Mikor volt utoljára futballmeccsen?

– Talán két-három évvel ezelőtt egy válogatottmérkőzésen. Nekem nem szakmailag van rossz véleményem a magyar labdarúgásról, hanem a játékosok erkölcsi magatartását illetően. Sok tehetséges labdarúgó van Magyarországon, de ha bekerülnek a felnőttek világába, a tehetség, amelyet magukkal hoztak, elillan, mintha soha nem lett volna. Ebben vannak törvényszerűségek: a viszony a játékhoz, a közönséghez, a csapat többi tagjához, a játékosok viszonya önmagukhoz, és így tovább. Másrészt: miért legyen a magyar labdarúgás erkölcsi vonatkozásban jobb, mint az a közeg, amelyben létezik?

– Miért tudott kinőni a diktatúrából az ötvenes évek Aranycsapata?

– Sok összetevője van, de a lényeg, hogy akkoriban a sport kínálta szinte az egyetlen kiugrási lehetőséget.

– Mit gondol, a futball örök?

– Amíg elegendő ember él a földön, hogy két csapatot ki lehessen állítani, addig lesz futball. De ha már annyi sem lesz, akkor meg minek?

– Mit szeretne megélni?

– A következő évi választásokat, melynek során a nemzet megrontóit eltemeti a történelem. Minden reggel és este ezért is imádkozom, hogy addig bírjam erővel.